

METSONLEHTIÄ

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSOn) uutiskirje

Julkaisijat: Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö

4 / 2005

9. 9. 2005

PARHAAT VALTION METSÄT JO SUOJELTU

METSOn ohjelman 'Talousmetsien luonnonhoito' toteutuksesta valtion mailla on valmistunut loppuraportti¹⁾. Hankkeessa käytiin läpi METSOn alueella sijaitsevat valtion talousmetsät käyttäen METSOn luonnonsuojelubiologisia valintaperusteita. Metsähallitus siirsi kriteerit täyttävät kohteet sekä jonkin verran muita alueita talouskäytön ulkopuolelle.

Suojelupäätöksillä rauhoitettiin ekologisesti arvokkaimmat METSOn alueella vielä suojelun ulkopuolella olevat valtion metsät. Kokonaiskertymä, vajaa 5 000 hehtaaria, on valtionmaiden pinta-alaan nähden pieni, mutta se selittyy sillä, että ekologisesti parhaat valtion metsät on jo suojeltu lukuisissa aiemmissa luonnonsuojeluohjelmissa ja Natura 2000 -verkostossa. Suojelupäätökset vähentävät hakkuutuloja vuosittain 823 000 euroa ja niiden vähentävä vaikutus työvoiman tarpeeseen on laskentatavasta riippuen 11 - 50 henkilötyövuotta.

Uusia suojelukohteita 5 000 ha

Hankkeessa inventoitiin METSOn alueella olevien valtion talousmetsien erityiskohteita sekä suojelualueisiin rajoittuvia metsiä. Tarkastelu käsitti kaikkiaan 340 000 hehtaaria, josta 32 000 hehtaaria inventoitiin maastossa.

Inventoinnin tuloksena valtion talousmetsiin perustettiin uusia suojelukohteita yhteensä 4 952 hehtaaria (ks. taulukko). Lisäksi ennallistetaan joitakin alueita, lähinnä talousmetsien korpia. Suojeluista kohteista suurin osa, 3 300 hehtaaria, on luontotyyppiltään runsaslahopuustoista kangasmetsää. Toiseksi eniten suojeltiin korpia, liki 600 hehtaaria. Mukana on myös kohteita, jotka eivät täytä METSOn kriteereitä, mutta joissa katsottiin olevan muita suojeluarvoja.

METSOn kohteita valtion mailla enää niukasti

Raportissa käsitellään myös uhanalaisten lajien elinympäristövaatimuksia ja valtion maiden mahdollisuuksia niiden suojelussa. Samoin esitellään jo ennen METSOn hanketta toteutettua suojelua: alue-ekologisessa suunnittelussa 1995-2000 siirrettiin METSOn alueella talouskäytön ulkopuolelle 13 000 ha metsäkuvioita, joiden luonnonarvot olivat arvokkaampia kuin nyt löydettyillä alueilla. Lisäksi Län-

PETRI MARTIKAINEN

Lahopuu on monien lajien koti ja yksi tärkeä METSOn luonnonsuojelubiologinen valintaperuste.

si-Suomen luonnonvarasuunnitelmassa 2004 siirrettiin talouskäytöstä pois liki 7 000 ha.

"Valmistuneessa METSOn hankkeessa saatiin paikallisesti merkittävääkin lisäystä ekologisesti arvokkaiden kohteiden suojeluun, mutta määrällisesti tulosta on pidettävä niukkana", sanoo projektia johtanut ympäristöasiantuntija Petri Heinsonen Metsähallituksesta. "Tähän on osoitettavissa selviä syitä ja valtion maiden mahdollisuudet Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden turvaamisessa ovat muutenkin varsin rajalliset. Ensinnäkin METSOn alueella on valtion metsiä vain noin 5 % pääosan ollessa yksityisomistuksessa. Toiseksi, Suomen uhanalaisista

¹⁾Petri Heinsonen & Panu Kuokkanen: Talousmetsien luonnonhoitoprojekti, loppuraportti. Metsähallituksen julkaisuja 54, 2005.

Taulukko: Uudet metsätalouden ulkopuolelle siirretyt alueet Metsähallituksen METSO-hankkeessa Talousmetsien luonnonhoito t. Luvut hehtaareja.

METSO-elinympäristöt	Metsämaa	Metsä- ja kitumaa	Kokonaispinta-ala
Runsaslahopuustoinen kangasmetsä	3 302	3 315	3 324
Korvet	586	598	598
Tulvametsät ja metsäluhdat	28	30	33
Maankohoamisrannikon sukkessiometsät	69	73	73
Lehdot	142	143	143
Harjujen ja reunamuodostumien paahderinteet	8	8	8
Puustoiset perinnebiotoopit	1	1	1
Muut elinympäristöt			
Rämeet, Itä-Suomi	159	261	297
Letot, Lounais-Lappi	18	97	115
Muut kohteet, Länsi-Suomi	349	357	360
YHTEENSÄ	4 661	4 883	4 952

metsälajeista yli puolet vaatii lehtomaisia elinympäristöjä. Käytännöllisesti katsoen kaikki valtion maiden lehdot on kuitenkin jo suojeltu ja muutenkin niiden osuus valtion metsissä on vähäinen" Heinonen sanoo.

Oulun läänin eteläpuolisella alueella lehtoja ja lehtomaisia kankaita on valtion mailla vain 3 %, kun niitä keskimäärin on metsänomistajilla 20 %. Hankkeessa löytyi kuitenkin 143 lehto-hehtaaria, mutta ne ovat varsin vaatimattomia, raportissa todetaan. "Hankkeessa suojellut kohteet olivat pääasiassa mustikka- ja puolukkatyyppin kankaita, joita on jo muutenkin suojelualueilla runsaasti", sanoo Heinonen. Suomen lehdoista ja lehtomaisista kankaista on suojeltu noin yksi prosentti.

Heinonen sanoo myös, että uhanalaisista lajeista liki kolmasosa (28 %) vaatii perinneympäristöjä, joita Metsähallituksen metsissä ei ole käytännössä lainkaan. Niinpä valtion mailla voidaan vaikuttaa käytännössä vain vanhojen ja muiden kangasmetsien uhanalaisiin lajeihin, joita on vain 13 % "uhareista", hän toteaa.

"Kaiken kaikkiaan niukka tulos johtuu siitä että ekologisesti arvokkaimmat valtion metsät on jo suojeltu lukuisissa aiemmissa luonnonsuojeluohjelmissa. Tämän hankkeen kannalta niistä mer-

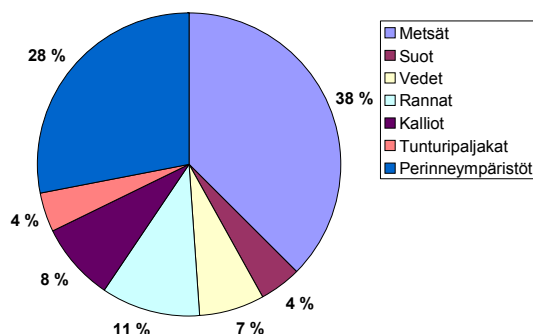
kittävimmit ovat olleet kansallis- ja luonnonsuojeluohjelmat 1978, soidensuojeluohjelma 1979, lehtojensuojeluohjelma 1989, rantojensuojeluohjelma 1990, vanhojen metsien suojeluohjelma 1992 ja Natura 2000 -ohjelma 1998", Heinonen summaa. Keväällä tulosten julkistamisen yhteydessä luonnonsuojelujohtaja Ilkka **Heikkinen** ympäristöministeriöstä kysyikin, miten luonnon monimuotoisuuden suojelutarve voitaisiin ratkaista laajentamalla huomattavasti Etelä-Suomen valtionmaiden suojelua.

Katseet suuntautuvatkin Etelä-Suomessa yksityismetsiin, joiden monimuotoisuuden suojelemiseksi METSON uusia, vapaaehtoisuuteen perustuvia keinoja parhaillaan kehitetään ja testataan.

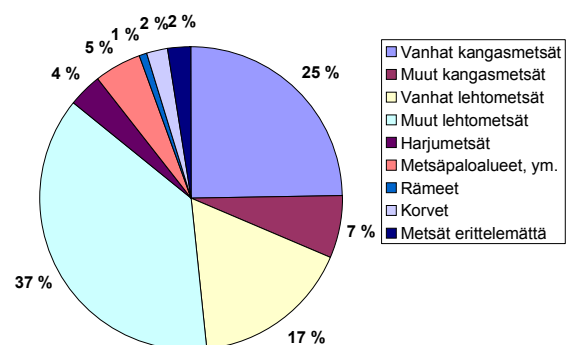
Suojelutoimien hinta laskettiin

Taloustmetsien luonnonhoito -hankkeessa valtioneuvosto edellytti Metsähallitukselta arviota myös toimenpide-esitysten kustannuksista ja menetettävistä kantorahatuloista.

Hankkeen välittömät kulut olivat 791 100 euroa, mistä valtaosa koostui kohteiden maastoinventoinnista. Suojelupäätösten vuotuiset "juoksevat kulut" on raportissa laskettu hakkuutulojen ja henkilötyövuosien menetyksinä metsätaloudessa.

Uhanalaisten lajien jakautuminen lukumäärän suhteen eri elinympäristöihin. (Rassi, P. ym. 2001).

Uhanalaisten lajien jakautuminen lukumäärän suhteen erityyppisiin metsiin. (Rassi, P. ym. 2001).

MATTI PIIHLATIE

Eläin- ja kasvilajisto on runsainta lehdossa ja lehtomaisissa elinympäristöissä. Myös suurin osa Suomen uhanalaisista metsälajeista vaatii elinympäristökseen niitä. Kuvassa tervaleppälehtoa Liperistä, etualalla näsiä.

Vuotuinen nettotulojen menetys on 823 000 euroa, mitä raportissa pidetään merkittävänä. Summa on 177 euroa/ha/v. Korkeahko hinta johtuu osaksi siitä, että Metsähallituksen talousmetsiä on hoidettu niin että niiden kasvu olisi mahdollisimman hyvä. Henkilötyövuosia menetetään met-

sätaloudessa 11 ilman kerrannaisvaikutuksia ja metsäteollisuuteen ulottuvine kerrannaisvaikutuksineen 50.

Lisätietoja: Petri Heinonen, p. 0205 64 4442; Metsähallituksen julkaisun voi tilata p. 0205 65 7702, sähköposti natureinfo@metsa.fi (hinta 10,- +toim.kulut).

METSOLLA KANNATUSTA FARMARI-MESSUILLA TAMPEREELLA

METSO-ohjelma oli esillä Farmari-maatalousnäyttelyssä Tampereella 28.-31.7. 2005. Näyttelytilassa jaettiin tietoa METSOsta ja 5 miljoonan euron määrärahasta valtion luonnonsuojelualueiden hankintaan, joka tänä vuonna toteutetaan METSON vapaaehtoisperiaatteella metsänomistajilta tulevien tarjoutusten perusteella. Messuilla jaettu ostotarjousesite kiinnosti kävijöitä, joista suuri osa omistaa omaa metsää.

Lähes 250 kävijää osallistui myös Etelä-Suomen metsien monimuotoisuutta ja suojelua koskevaan kyselyyn. Metsien monimuotoisuuden ensisijaisena lisäämiskeinona METSON uudet keinot olivat kaksi kertaa kannatetumpia kuin perinteinen uusien luonnonsuojelualueiden perustaminen.

Vastaajista valtaosa piti nykyistä suojelutasoa hyvänä mutta noin puolet kannatti silti lisäsuojelua. Kysyttäessä lisäsuojelun rahoituskeinoja

AHTI KOTISAARI

METSO-esitteet, uutiskirjeet, juliste ja postikortit olivat haluttuja Farmari-messuilla Tampereella.

moni piti kuitenkin mietintätauon, ja yleisimmin vastaukseksi ehdotettiin verovaroja. Kyselyn tulokset: mmm.fi/metso/metsokysely_farmari2005.pdf.

METSO-HANKKEIDEN ARVIOINNISSA ENSIMMÄINEN VÄLIRAPORTTI

METSO:n ekologisten, taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten seurannan ja arvioinnin ensimmäinen väliraportti on valmistunut. Seuranta käynnistyi vuonna 2003 ja jatkuu koko METSO:n ajan. Väliraportti koskee vapaaehtoisen suojelun kokeiluhankkeiden sekä luonnonsuojelualueiden tiedonkeruuta ja ennallistamista koskevien hankkeiden vuosina 2003 - 2004 kerättyjä itsearviointituloksia.

Arviointiaineisto kokonaisuudessaan käsittää seurantaraportteja, tilastotietoja, maastoinventointeja, keskustelutilaisuuksia, tutkimustuloksia sekä kyselylomakkeilla suoritettavat hankkeiden itsearviointit, joita nyt valmistunut raportti esittelee.

Itsearviointien piiriin kuuluvat vapaaehtoisen suojelun kokeiluhankkeet *luonnonarvokauppa*, *tarjouskilpailu* ja *yhteistoimintaverkostot* sekä Metsähallituksen hankkeet *luonnonsuojelualueiden perustiedon keruu* ja *luonnonsuojelualueiden ennallistaminen ja hoito*.

Arviointituloksia

METSO-hankkeisiin tarjottujen kohteiden monimuotoisuus arvioidaan käyttäen luonnonsuojelubiologisia valintaperusteita. Nämä kriteerit olivat vastaajien mielestä yleisesti ottaen toimivia ainakin elinympäristöjen ja rakennepiirteiden osalta. Joitakin kohteissa tehtäviä mittauksia ja arviointeja pidettiin kuitenkin vaativina ja hankalina. Samoin lajistotiedon keruuta pidettiin erityisasiantuntemusta vaativana ja vaikeana toteuttaa kokeiluhankkeiden resursseilla.

Täydentäviä ohjeita kaivattiin muiden kuin kriteerien mukaisten elinympäristöjen harkinnanvaraiselle mukaanottamiselle, etenkin jos kohde on suojelualueen läheisyydessä.

Kehittämisen arvoisena ajatuksena pidettiin myös kriteerien hyödyntämistä tilakohtaisen luonnonsuojelun suunnittelussa.

Sekä metsänomistajien että muiden tahojen arvioitiin suhtautuvan hankkeisiin pääasiassa myön-

MIKKO MONKKONEN

METSO:n ekologisen seurannan maastotiimi työssään. Anna-Liisa Sippola (vas.), Rita Nisula ja Tanja Hämäläinen arvioimassa Satakunnan luonnonarvokaupan kohteiden laatua. Arvioinnissa verrataan sopimuskohteiden luontoarvoja talousmetsiin ja kohteisiin, joista sopimusta ei syntynyt, sekä muihin alueella sijaitseviin arvokkaisiin suojelemattomiin yksityismetsäkohteisiin.

teisesti. Hankkeet ovat myös lisänneet yhteistoimintaa eri organisaatioiden välillä.

Metsähallituksen luonnonsuojelualueiden ennallistaminen ja hoito -hankkeen arvioitiin osittain lisäävän paikallisten metsäpalveluyrittäjien työmahdollisuuksia, mutta muutoin hankkeet eivät arvioineet juurikaan vaikuttavansa toiminta-alueidensa metsätalousyrittäjyyteen ainakaan vielä tässä vaiheessa. Sen sijaan vaikutukset luonto- ja maaseutumatkailuun arvioitiin myönteisiksi. Hankkeiden keinojen vaikutuksia seudun metsänomistajien taloudelliseen toimintaan pidettiin usein vähäisinä. Metsän ei-puuntuotannollisiin käyttötapoihin, kuten luonnontarkkailuun, ulkoiluun ja muuhun virkistyskäyttöön, hankkeilla arvioitiin olevan pääasiassa myönteinen vaikutus. Metsien kulttuuriarvoista kokeiluhankkeiden arvioitiin edistävän lähinnä maisema-arvoja.

Väliraportin tiivistelmä: www.mmm.fi/metso-> UUTISIA JA TIEDOTTEITA. Koko raportin voi tilata tutkija Paula Horneelta Metsäntutkimuslaitoksesta, sähköposti paula.horne@metla.fi.

METSO-ohjelman internet-sivut: www.mmm.fi/metso tai www.ymparisto.fi/metso

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
MINISTRY OF THE ENVIRONMENT
PL 35, 00023 Valtioneuvosto

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ
PL 30, 00023 Valtioneuvosto